

мінімальні розміри заробітної плати, підвищує рівень зайнятості, матеріально забезпечує безробітних тощо).

Таким чином, економічна діяльність держави охоплює всі форми і засоби реалізації економічних цілей і завдань. Економічна політика держави – це конкретніший прояв економічної діяльності, організація й упорядкування економічних процесів відповідно до раніше визначених цілей. Економічні функції держави – це конкретні напрями здійснення економічної діяльності (політики) держави. Ці функції потрібно розглядати за двома напрямками: по-перше, держава є суб'єктом власності і підприємництва та регулює державний сектор національної економіки; по-друге, держава регулює недержавний сектор економіки (є щодо нього зовнішнім суб'єктом регулювання) і національну економіку в цілому. Механізм державного регулювання економіки – це сукупність різноманітних важелів, інструментів, за допомогою яких держава веде економічну діяльність. Інструментарій державного регулювання різноманітний. Найважливішими є економічні та адміністративні методи.

Список використаних джерел:

1. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навч. Посібник / Д.М. Стеченко. – К.: МАУП, 2000. – 176 с.
2. Михасюк І, Мельник А., Крупка М., Залога З. Державне регулювання економіки / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога. – ЛНУ ім. Франка, Львів: “Українські технології”, 1999. – 640 с.
3. Стельмащук А.М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник / А. М. Стельмащук. – Тернопіль: Астон, 2001. – 362 с.

Піняк Ірина

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Сучасний світ переживає складний період радикальних трансформацій, неоднозначних за своїми наслідками, які зачіпають основи економічних систем різного рівня, що виявляються в зниженні системної стійкості і супроводжуються кризовими явищами в різних сферах життя соціуму. Причому трансформація, яка ототожнюється з процесом просторово-часового переходу соціально-економічної системи від одного стану до якісно іншого функціоналу і організаційно-інституційної структури, в якості трансформерів

висуває сам ринковий механізм, а також кризи функціонування та розвитку структурних елементів соціально-економічних систем (підсистем) різних рівнів – мега-, макро-, мезо- і мікрорівнів.

Трансформація (від пізньолат. *Transformatio* - перетворення) розглядається як перетворення, зміна виду, форми, істотних властивостей чого-небудь [1]. Трансформація передбачає зміну компонентів, параметрів, пропорцій, зв'язків економічної системи, які, накопичуючись, зумовлюють перехід її в новий якісний стан і є об'єктивно-суб'єктивним процесом розвитку. Тобто, з одного боку, трансформація відбувається відповідно з об'єктивними законами, а з іншого - ініційована і регульована суб'єктами з метою прискорення розвитку і додання йому певної спрямованості.

З цих позицій, економічна система має три тенденції свого існування [2, с. 10]:

- функціонування – підтримання життєдіяльності, збереження функцій, що визначають її цілісність, якісну визначеність, сутнісні характеристики;
- розвиток – необоротна, спрямована, закономірна зміна об'єктів, придбання нової якості, що зміцнює життєдіяльність системи в умовах мінливого середовища;
- трансформація, що сприймається як певний етап розвитку.

Структурно-інституціональний розвиток світової економіки описується переважно центрально-периферійною моделлю Дж. Фрідмена, формуючи потенції поширення трансформаційних змін в світовій економіці на національні, а також, щонайменше, на чотири траєкторії розвитку функціональної трансформації:

- еволюційної (характерна переважно для ринкового ядра);
- реформаційної (модернізаційної), що є визначальною у розвитку більшості суб'єктів світової економіки;
- мобілізаційної, що ґрунтується на вивченні історичного досвіду, реалізація якої в сучасних умовах швидкої динаміки соціально-економічного розвитку свідчить про можливість її використання на короткострокових тимчасових інтервалах, після чого передбачається перехід до реформаційної моделі розвитку, або «застрявання» на етапі інерційного розвитку;
- революційної (у сучасній інтерпретації – інноваційний прорив).

Обираючи траєкторії трансформаційного розвитку, слід враховувати різні пропорції саморегулюючого та регулюючого факторів. Так, еволюційна трансформація – безперервний процес саморозвитку, джерело якого знаходиться в самій системі, охоплює всю систему і передбачає поступове становлення системної цілісності на основі усунення об'єктивно виникаючих протиріч шляхом дії економічних сил; це поступовий, плавний процес, що не припускає різких стрибків. В еволюційному процесі можна виділити кілька

стадій, що змінюють одна одну: генезис системи; досягнення нею зрілого, стійкого стану; подальше старіння, занепад системи з народженням в її надрах нових відносин, нової системи. Проте вивчення поглядів на природу і дію світової кризи 2008-2009 рр. та локальної «Української кризи» сьогодні з різними сценаріями розвитку свідчить, що така трансформація на даному часовому проміжку не прийнятна ні для системи мега-, ні для систем макрорівня.

Реформаційна (модернізаційна) трансформація, яка здійснюється «Зверху» за допомогою реформ, передбачає перетворення значної частини параметрів системи в рамках її базових властивостей за ініціативою реформаторських сил. При реформі економічних систем відбувається лише коректування окремих їх елементів з метою поліпшення ефективності старої системи без зміни її основ. Отже, реформу можна розглядати як прихований етап трансформації. Маючи різну ступінь глибини, реформи створюють умови для подальшого якісного переродження системи, саме тому має сенс говорити про реформаційну трансформацію, яка, вписуючись в логіку еволюційних процесів, істотно прискорює їх. Саме в цьому напрямку розвивається світова система наднаціонального регулювання, орієнтована на реформування інститутів, що відповідають за підтримку стійкості і прозорості функціонування глобальної економіки, а також процеси державного регулювання національних економік.

Революційна трансформація передбачає знищення старої системи і становлення нової в прискореному, революційному режимі. Революційна трансформація пов'язана з руйнуванням колишніх економічних і соціальних структур і створенням нових за активної участі політичних і владних сил. З одного боку, така трансформація передбачає в якості трансформера соціально-політичні катастрофи (зміни політичних режимів, перевороти, революції), де зміна правлячих кланів створює умови виходу на нову траєкторію функціонування. З іншого боку, криза як трансформер в контексті даної траєкторії розвитку, міг би сформувати «інноваційний прорив» і зміну структури ринкового ядра.

Як результат, можна констатувати, що на сучасному етапі розвитку світової економіки підтримується реформаційна траєкторія трансформації, як на мега-, так і на макрорівнях, яка передбачає аналогічні шляхи розвитку суб'єктів господарювання мезо- і мікрорівнів.

При цьому провідний вплив кризи як трансформуючого фактора підсилює функціональний вектор наднаціонального та національного регулювання, зберігаючи центрально-периферійну організаційно-інституційну структуру світової економічної системи і залежність суб'єктів ринкової саморегульованої системи від регульованої, посилення

контролю за особливою лібералізованою глобальною економічною системою і її поступове усунення (або видозміна в інтересах суб'єктів ринкового ядра).

Список використаних джерел:

1. Трансформация /Энциклопедический словарь экономики и права [Электронный ресурс]. – Режим доступа до документу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_economic_law
2. Ёлкин С.Е. Управление изменениями в условиях структурной трансформации экономических систем / С.Е.Ёлкин [Монография]. – Омск: Изд-во ИП Погорелова Е.В., – 2009. – 149 с.

Подвірна Тетяна

Тернопільський національний університет ім. І. Пулюя

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ТЕОРІЇ ТОРГІВЛІ

Промислово розвинуті країни експортують усі види продукції, але не кожному моделі і різновид товару. В кожній підгалузі компанії вибирають певні групи виробів, вузлів і деталей, у виробництві яких вони концентрують свої зусилля. Ці вироби експортуються, а інші, необхідні їм вироби тієї ж галузі, імпортуються. Завдяки зниженню витрат виробництва, пов'язаному зі зростанням масштабності та серійності випуску виробів, компанії одержують велику частку прибутку. Це явище в розвитку виробничих сил одержало назву «економія масштабу». Зовнішня торгівля в умовах масштабу виробництва в рамках галузі, чи зовнішня економія, не обов'язково взаємовигідна для всіх країн-учасниць. Більш низькі витрати має країна, яка може дешево продати якийсь товар, що, як правило, випускає його у великій кількості. Економія на масштабі і на рівні галузі, чи зовнішня економія, закріплює напрям зовнішньої торгівлі. Країни, що спершу були великими виробниками того чи іншого товару, залишаються такими майже постійно, тому що весь час мають низькі витрати виробництва. Історично сформована спеціалізація може відтворюватися, навіть якщо нові виробники могли б виробити товар дешевше[1, с.320].

Значну увагу потрібно приділити новій теорії торгівлі, яка почала формуватися у 1970-ті роки. В той час чимало економістів поставили під сумнів гіпотезу про спадний характер залежності ефективності віддачі ресурсів від спеціалізації, на якій ґрунтується теорія міжнародної торгівлі. Вони стверджували, що в багатьох галузях економіки спостерігається збільшення ефективності віддачі ресурсів завдяки істотному впливу «масштабного чинника». Оскільки з розвитком спеціалізації збільшуються обсяги